

LITERATURA DRAMÀTICA

1. Presentació.

La Literatura Dramàtica pretén aprofundir en la lectura i en l'escriptura de teatre com una pràctica estimulants i enriquidora. El text dramàtic, a diferència de la novel·la o de la poesia, tot i estar escrit per ser representat, no exclou que no pugui ser llegit. De fet, les representacions d'un text dramàtic posat en escena serien una de les lectures possibles dels textos teatrals. Abans de l'escenificació, el text dramàtic passa per tot un procés que implica diverses lectures, des de la direcció escènica, passant pels intèrprets o la resta d'artistes que hi intervenen.

L'aprofundiment en el coneixement de la literatura dramàtica que proposa aquesta matèria, permet trencar amb la suposada oposició entre text i representació en tant que, tot i estar relacionats en la creació i realització vinculada a les arts escèniques, el text dramàtic existeix com a entitat literària independent.

La pràctica de la lectura de textos teatrals constitueix un plaer estètic i intel·lectual gratificant i incitador i, alhora, una manera d'aconseguir un bagatge sòlid per tal d'esdevenir un espectador de teatre reflexiu, crític i exigent.

La matèria Literatura Dramàtica capacita l'alumnat per a construir lliurement les pròpies escenificacions imaginàries i per a valorar amb més criteri les propostes escèniques pròpies o les d'altres, tal i com es mostren en els textos llegits.

La lectura de textos dramàtics permet relectures, cosa que en la representació, com a acte únic i en viu, és impossible, i contribueix, doncs, a dotar l'alumnat d'una competència interpretativa més gran i creativa, ja que obliga a afinar la intel·ligència i la imaginació per a desxifrar els mecanismes, les formes i els procediments teatrals, i possibilita un més gran coneixement i plaer estètic com a lectors i espectadors de teatre.

En les seues múltiples variants –en solitari, en grup, feta per un dramaturg, dramatitzada per actors-, la lectura és una de les vies més directes, autogestionàries i econòmiques per a accedir al teatre.

La matèria Literatura Dramàtica continua l'itinerari formatiu iniciat en l'Educació Primària i Secundària pel que fa a les competències específiques de competència literària i de lectura autònoma en la matèria de Valencià: Llengua i Literatura, i Llengua Castellana y Literatura. Més concretament, aquesta matèria reforça el perfil d'eixida de 4t d'ESO en relació a aquestes dues competències específiques.

Pel que fa a la competència literària, en la matèria de Literatura Dramàtica s'aprofundeix en la capacitat autònoma d'interpretació dels textos. Ara l'alumnat hauria de ser capaç d'interpretar el sentit dels textos teatrals utilitzant un metallenguatge adequat. D'altra banda, en aquesta etapa cal que els textos literaris s'expliquen també a partir dels seus contextos de producció i de recepció, i tot això inserit en un marc social i històric i en una sèrie cronològica. A més a més, l'alumnat hauria de poder comunicar els resultats dels processos de lectura profunda i de recerca sobre els contextos de producció i de recepció dels textos teatrals a través de diversos canals i mitjans.

La matèria Literatura Dramàtica, com a optativa del Batxillerat d'Arts, hauria de preparar també l'alumnat per als estudis artístics i humanístics tot introduint-lo en la investigació literària i en la producció de textos assagístics literaris a partir de les lectures proposades en el curs.

La matèria Literatura Dramàtica contribueix també al desenvolupament conjunt de les dues modalitats de lectura literària abordades al llarg de tota l'escolarització: la lectura guiada i la lectura autònoma.

Mitjançant la lectura guiada l'alumnat aprofundeix en la seua capacitat de lectura interpretativa, comparativa i crítica dels textos literaris. El procés lector en què s'implica l'alumnat és ara més complex, s'amplia la seua capacitat per a anar més enllà d'una interpretació del sentit literal dels textos dramàtics i per a passar a aprofundir en el seu sentit simbòlic profund i també en el significat social i estètic de les obres teatrals en un context històric determinat.

Quant a la lectura autònoma, aquesta matèria permet que l'alumnat aprofundisca en la seua capacitat per a la lectura autònoma de textos complets. En aquest cas el cànon escolar s'allunya de la tradició cultural pròxima i s'amplia cap a llengües, cultures i èpoques distants. Es té en compte en aquest cànon tant les obres teatrals considerades clàssiques per la tradició lectora universal, com aquelles que formen part de cànons alternatius o emergents.

Aquest allunyament permet que l'alumnat contraste la seua identitat cultural amb altres identitats plasmades en les obres literàries. D'aquesta manera l'estudi de la Literatura Dramàtica prepara l'alumnat per al contrast cultural: fomenta la seua estima cap a cultures diferents alhora que el fa capaç de percebre les semblances inherents a la condició humana.

Efectivament, la matèria de Literatura Dramàtica permet que l'alumnat accedisca a un entramat de referències literàries compartides per la humanitat. Al mateix temps, la matèria convida a qüestionar críticament el cànon literari i a obrir la mirada cap a un altre cànon possible que tinga en compte també les obres escrites per dones i per autores i autors de cultures no occidentals.

La matèria Literatura Dramàtica de segon curs de Batxillerat es vincula d'una manera clara a la d'Arts Escèniques. La Literatura Dramàtica prepara l'alumnat per a la recepció de manifestacions o produccions escèniques a partir, d'una banda, de la lectura i de l'anàlisi dels textos, però també de la creació i de la participació en projectes que incloquen l'escriptura i la posada en escena d'una obra. Així, a partir de l'aprofundiment en el coneixement dels textos teatrals en la història de les pràctiques escèniques s'aconsegueix també que l'alumnat escriga els seus textos per a ser representats amb un domini de tots els elements textuals.

La redacció dels textos dramàtics, feta de manera individual o col·lectiva permet que l'alumnat pose en joc l'expressió de les seues inquietuds i emocions.

D'altra banda, el gaudi estètic, el treball de les emocions, de l'esperit crític, del treball cooperatiu, estan ben presents en aquesta matèria.

La matèria de Literatura Dramàtica connecta amb els reptes del segle XXI pel que fa a la valoració de la diversitat personal i cultural.

D'altra banda, aquesta matèria es troba directament vinculada a la competència clau en comunicació lingüística, que inclou la lectura autònoma, la capacitat de relacionar les obres literàries amb la tradició literària i d'apreciar la seua influència posterior, la consideració de la literatura com una forma d'interpretació argumentada individual i també compartida sobre les grans qüestions que han preocupat la humanitat, i la creació de textos teatrals.

Els vincles d'aquesta matèria amb la competència clau en consciència i expressió culturals són també molt estrets: la reflexió sobre el patrimoni cultural, en aquest cas teatral; el reconeixement del valor cultural del teatre; la investigació sobre les característiques de les manifestacions teatrals; la recepció activa del teatre a través del procés lector i receptor; la configuració d'un itinerari de lector i d'espectador al llarg de la vida; l'expressió d'idees, opinions, sentiments i emocions amb creativitat i esperit crític; i l'expressió personal a través de la creació literària.

La competència personal, social i d'aprendre a aprendre està molt present també en aquesta matèria: el plaer estètic i les emocions vinculades a la participació en manifestacions o produccions escèniques; l'expressió de les pròpies vivències, inquietuds i sentiments a través de la creació teatral; el treball col·lectiu en la creació i posada en escena d'un espectacle; les emocions compartides com a espectadors; el silenci o la participació col·lectiva en una manifestació escènica; la compartició també

d'emocions i de reflexions vinculades a la recepció i a la creació de textos teatrals y la planificació en equip d'una producció teatral en totes els seus passos. Tots aquests són aspectes estretament vinculats a aquesta competència.

Finalment, la matèria Literatura Dramàtica s'associa amb la competència clau ciutadana a partir de la dimensió social del fet literari: l'anàlisi dels contextos socials de la producció i la recepció de les obres teatrals, o el judici propi i argumentat dels problemes ètics i filosòfics que plantegen les obres.

La matèria s'articula al voltant de quatre competències específiques. En la primera l'alumnat desenvoluparà la capacitat de lectura interpretativa de textos teatrals de la literatura universal passant des de la interpretació literal a la interpretació simbòlica; a més, aquesta competència permetrà que l'alumnat siga capaç de fer una lectura analítica dels textos per tal de vincular-los als seus contextos de producció i de recepció.

La segona permetrà que l'alumnat siga capaç de fer anàlisis comparades entre obres literàries de diferents èpoques i tradicions literàries, i entre les obres literàries i altres manifestacions artístiques.

La tercera competència portarà l'alumnat a desenvolupar la capacitat de lectura crítica aplicada a les obres de la literatura dramàtica universal tenint en compte el sistema de valors ètics i estètics que contenen i reflexionant sobre el concepte de cànon literari i sobre la manera com es configura.

Aquestes tres primeres competències es vinculen d'una manera molt estreta entre si i a la competència específica de gestió de la informació de la matèria comuna de Llengua i Literatura, ja que l'alumnat haurà d'investigar, documentar-se i compartir amb diferents mitjans el resultat de les seues lectures acompanyades o autònomes i de les seues recerques al voltant del fet teatral.

Finalment, la quarta competència correspon a la creació de textos teatrals seguint els models llegits a classe i inclou també la participació en manifestacions o en produccions escèniques. Aquesta competència hauria de lligar-se a les tres anteriors, de manera que a partir de la recepció dels textos teatrals i de les produccions escèniques, es passe a la pràctica de l'escriptura teatral, siga de manera individual, siga de manera col·lectiva.

Pel que fa a l'apartat dels sabers bàsics, aquests s'organitzen en tres blocs. Un primer bloc recull els elements constitutius dels textos dramàtics, de la posada en escena i de la recepció. El segon bloc es dedica als sabers relacionats amb els gèneres i als temes. I el tercer bloc inclou les estratègies necessàries per a la interpretació, l'anàlisi, la valoració, la creació i el gaudi dels textos teatrals.

En l'apartat següent dedicat a les situacions d'aprenentatge es donen algunes indicacions sobre les diferents maneres de planificar els itineraris de lectura i sobre la manera de dissenyar les activitats competencials que permetran articular les competències específiques de la matèria amb els sabers bàsics i amb el perfil d'eixida de l'etapa.

Al final s'exposen els criteris d'avaluació de cada competència específica. Aquests criteris són els referents que indiquen els nivells mínims de desenvolupament competencial esperat en les diferents situacions d'aprenentatge que s'hagen previst en cada moment del procés d'ensenyament i aprenentatge. Els criteris d'avaluació són la base per al disseny de situacions d'aprenentatge, juntament amb els sabers bàsics, i han de servir també per al disseny de les situacions, els procediments i els instruments d'avaluació necessaris per a avaluar l'adquisició de cada competència específica.

2. Competències específiques

2.1. Competència específica 1 (CE1)

Llegir, analitzar i interpretar obres clàssiques de la literatura dramàtica universal utilitzant un metallenguatge apropiat i atenent tant els elements formals com els simbòlics, i també les relacions de les obres amb els seus contextos de producció i de recepció.

2.1.1. Descripció de la competència

En aquesta competència específica el treball de l'alumnat es centra en tres processos.

El primer procés és l'hermenèutic o interpretatiu i presentaria dos nivells de dificultat. En un primer nivell d'interpretació l'alumnat hauria de fer una lectura interpretativa amb l'objectiu de desentranyar el sentit literal del text o de l'espectacle teatral. En el segon nivell d'interpretació l'alumnat hauria de cercar i identificar en el text les claus que permeten arribar a un nivell superior de comprensió que és la interpretació del sentit simbòlic de l'obra. En aquest primer procés l'alumnat hauria de posar en joc sabers bàsics relacionats amb els elements formals dels textos: les estructures gramaticals, en el primer nivell; i la retòrica, la poètica, la mètrica o la narratologia en el segon.

El segon procés que hauria de seguir l'alumnat és una lectura analítica de les obres, acompanyada d'un procés de documentació guiat pel professorat. Aquest procés ha d'ajudar l'alumnat a ser capaç de relacionar l'obra llegida amb els contextos de producció i de recepció, tot posant en joc sabers bàsics propis de la història cultural i social, l'estètica o la mitologia.

Finalment, en un tercer procés, l'alumnat hauria de ser capaç de comunicar la seua experiència interpretativa i analítica a través de diferents canals, codis i gèneres discursius: tertúlia literària, assaig, crítica teatral, estudi monogràfic o comentari de text, per exemple. A més, l'alumnat hauria d'utilitzar un metallenguatge adequat i hauria de poder vincular l'experiència lectora a experiències biogràfiques i lectures personals anteriors.

En els tres processos s'alternen l'autonomia receptora de l'alumnat amb l'acompanyament docent, a més de la interacció entre iguals dins del grup de classe. D'altra banda, el segon i el tercer procés vinculen d'una manera molt estreta aquesta competència específica a la competència de gestió de la informació de la matèria comuna de Llengua i Literatura.

Aquesta competència específica, a través de la lectura interpretativa d'obres dramàtiques de diferents contextos històrics, socials, lingüístics i culturals, es vincula especialment a les competències clau en comunicació lingüística, plurilingüe, ciutadana, i en consciència i expressió culturals. En el procés de documentació i de producció discursiva es poden posar en joc també les competències clau digital, i personal, social i d'aprendre a aprendre.

Finalment, aquesta competència específica es podria posar en relació amb altres competències específiques de les matèries del curs per tal d'establir connexions de tipus interdisciplinari.

2.2. Competència específica 2 (CE2)

Llegir, analitzar i relacionar obres clàssiques de la literatura dramàtica universal amb altres obres literàries i artístiques de diferents èpoques, autors, gèneres i llenguatges artístics.

2.2.1. Descripció de la competència

El desenvolupament d'aquesta competència específica permetrà a l'alumnat establir relacions entre les obres de la literatura dramàtica universal llegides o vistes, i d'altres manifestacions artístiques.

Primerament, l'alumnat hauria de ser capaç d'establir relacions entre les obres llegides o vistes i d'altres obres de la literatura dramàtica universal, o de la literatura en valencià o en castellà, de diferents èpoques o autors. L'establiment d'aquestes relacions estarà guiat pel professorat i seguirà un itinerari de lectures o de visionats planificat.

En segon lloc l'alumnat hauria de ser capaç de relacionar les obres llegides o vistes amb diverses manifestacions artístiques en diferents èpoques: música, arts plàstiques, cinema, videojocs. Aquesta perspectiva s'ampliarà també a la cultura popular de diferents èpoques, tant antigues com contemporànies.

Finalment l'alumnat s'hauria de documentar de manera guiada per tal d'elaborar anàlisis de tipus comparatiu i intertextual per a després compartir-les a través de diferents canals i mitjans: escrits, orals o multimodals.

En els tres processos s'alternarà l'autonomia lectora o receptora de l'alumnat amb l'acompanyament docent, a més de la interacció entre iguals dins del grup de classe. D'altra banda, el tercer procés vincula d'una manera molt estreta aquesta competència específica amb la competència de gestió de la informació de la matèria comuna de Llengua i Literatura.

Aquesta competència específica 2 s'ha de treballar en sintonia amb les competències específiques 1 i 3, especialment pel que respecta a la recepció literària en diferents moments històrics de les obres teatrals estudiades.

Aquesta competència específica es vincula, a través de l'estudi comparat d'obres teatrals de diferents contextos històrics, socials, lingüístics i culturals, a les competències clau en comunicació lingüística, plurilingüe, ciutadana, i en consciència i expressió culturals. En el procés d'anàlisi comparativa i de producció discursiva es poden posar en joc també les competències digital, i personal, social i d'aprendre a aprendre.

Per últim, aquesta competència específica es relaciona amb altres competències específiques de les matèries dels àmbits artístic i humanístic per tal d'establir connexions de tipus interdisciplinari.

2.3. Competència específica 3 (CE3)

Llegir, analitzar críticament i valorar de manera argumentada clàssics de la literatura dramàtica universal tenint en compte el sistema de valors ètics i estètics inscrits en les obres.

2.3.1. Descripció de la competència

El desenvolupament d'aquesta competència específica hauria de fer que l'alumnat fora capaç d'analitzar des d'una perspectiva crítica els sistemes d'idees i valors que les obres literàries vehiculen. També hauria de permetre-li reflexionar sobre la configuració del cànon tradicional de la literatura dramàtica universal i sobre l'aparició de cànons alternatius a partir de la literatura de cultures diferents a l'europea occidental, i a partir de la literatura escrita per dones.

Finalment, l'alumnat hauria de documentar-se de manera guiada per tal d'elaborar anàlisis crítiques argumentades de les obres estudiades per a després compartir-les a través de diferents canals i mitjans: escrits, orals o multimodals.

En tot el procés s'alternarà l'autonomia lectora i receptora de l'alumnat amb l'acompanyament docent, a més de la interacció entre iguals dins del grup de classe. D'altra banda, el procés de documentació i de difusió vincula d'una manera molt estreta aquesta competència específica a la competència de gestió de la informació de la matèria comuna de Llengua i Literatura.

Aquesta competència s'ha de treballar en sintonia amb les competències específiques 1 i 2 (CE1 i CE2), especialment pel que respecta, d'una banda, a la formalització retòrica de les idees en les obres estudiades i, de l'altra, a la seua contextualització en el marc de les idees estètiques, religioses, polítiques o filosòfiques dels moments històrics de producció i de recepció.

La lectura interpretativa i crítica d'obres literàries de diferents contextos històrics, socials, lingüístics i culturals, es vincula especialment a les competències clau en comunicació lingüística, plurilingüe, ciutadana i en consciència i expressió culturals. En el procés d'anàlisi crítica i de producció discursiva es poden posar en joc també les competències digital, i la personal, social i d'aprendre a aprendre.

Finalment, aquesta competència específica es podria posar en relació amb altres competències específiques de les matèries de l'àmbit artístic i humanístic del curs per tal d'establir connexions de tipus interdisciplinari.

2.4. Competència específica 4 (CE4)

Produir textos dramàtics i participar en manifestacions o produccions escèniques de manera individual i col·lectiva, partint de models d'autors i d'autores de la literatura dramàtica universal.

2.4.1. Descripció de la competència

Aquesta competència específica té dues dimensions. D'una banda es pretén que l'alumnat cree textos teatrals a partir dels models estudiats en el curs. Aquests textos de creació han de participar de diferents gèneres literaris i de diferents temàtiques.

En un segon pla es pretén també que l'alumnat participe en activitats relacionades amb el teatre, bé a través lectures dramatitzades o de representacions teatrals.

El desplegament d'aquesta competència hauria de permetre a l'alumnat explorar el seu costat creatiu, i posar en pràctica, a través de l'escriptura teatral, els aspectes formals i simbòlics treballats en la lectura interpretativa, analítica, comparativa i crítica de les obres de la literatura dramàtica universal llegides o vistes en el curs.

La creació literària i la participació en manifestacions o produccions escèniques, vincula aquesta competència específica especialment a les competències clau en comunicació lingüística, plurilingüe, i en consciència i expressió culturals. En el procés de preparació i d'execució es poden posar en joc també les competències clau digital, i personal, social i d'aprendre a aprendre.

3. Sabers bàsics

3.1. Introducció

L'apartat de sabers bàsics està dividit en tres blocs. El primer bloc s'organitza en tres epígrafs que permeten combinar els elements constitutius dels textos teatrals i els diferents aspectes de la posada en escena i els efectes de la representació en el públic.

El segon bloc arreplega els sabers relacionats amb els gèneres dramàtics i sobre els temes. En aquests dos blocs cal tenir en compte que es poden combinar múltiples perspectives a l'hora de triar els sabers per a planificar el treball de les diferents competències de la matèria.

En el tercer bloc, en canvi, es presenten les estratègies que caldria que l'alumnat posara en acció en els diferents processos de recepció, d'anàlisi, de dramatització i d'escriptura creativa.

Com a criteri general, els sabers es presenten de manera que el professorat pugua dissenyar els itineraris lectors que considere més adequats, tot combinant els ítems dels tres blocs i dels diferents apartats. No es tracta en cap cas d'esgotar totes les possibilitats en un curs acadèmic, ni d'aplicar els sabers d'una manera exhaustiva o mecànica seguint l'ordre en què es presenten. Es tractaria, més aviat, de fer una tria de lectures que permeta la planificació d'un treball competencial combinat, coherent i ric dels diferents sabers en relació amb les quatre competències de la matèria.

D'altra banda, no cal oblidar, que els sabers del tres blocs s'han de posar en marxa també, i d'una manera destacada, en el treball de la creació de textos teatrals i en la participació en manifestacions o produccions escèniques. De fet, és a través de la posada en pràctica a través de l'escriptura dels sabers treballats en els processos de recepció interpretativa, comparativa i crítica com l'alumnat pot arribar a entendre en la seua totalitat la complexitat del procés creatiu que porta des de l'escriptura a la posada en escena.

3.2. Bloc 1. Elements del fet teatral

Transversal a totes les CE

<p>3.2.1. El text teatral: Definició i elements</p>
<ul style="list-style-type: none">- El llibret: actes, quadres i escenes; diàleg, monòleg, i apart; didascàlies i acotacions; <i>drammatis personnae</i>.- Estructura interna de l'acció: conflicte, situació i personatges; construcció dramàtica i postdramàtica; llenguatge i estil.
<p>3.2.2. El personatge teatral com a model</p> <ul style="list-style-type: none">- Caracterització del personatge dramàtic: plans, funcions, personatge i acció, jerarquia, significat.- Models, tipologies i evolució del personatge teatral des dels orígens fins a la crisi del personatge en el teatre modern.
<p>3.2.3. La realització escènica i el sistema estilístic</p> <ul style="list-style-type: none">- Espai escènic-escenogràfic i objecte escènic.- Disseny de personatge: vestuari, màscara i maquillatge.- Espai sonor, disseny d'il·luminació i recursos audiovisuals.- Treball actoral i codis interpretatius.- La recepció teatral: la relació amb el públic. Catarsi, estranyament i participació.

3.3. Bloc 2. Temes i gèneres de la literatura dramàtica

Transversal a totes les CE

<ul style="list-style-type: none">- Antecedents de la teoria dramàtica.- Tragèdia, drama satíric i comèdia clàssiques.- Formes de la literatura dramàtica medieval.- Comèdia i tragèdia renaixentistes.- Literatura dramàtica de l'Edat Moderna i la Il·lustració- Corrents dramàtics noucentistes.- Avantguardes.- Renovació dramàtica contemporània: teatre compromés, teatre postdramàtic.- Autores i dramaturgues.- Patrimoni literari dramàtic valencià i universal.- Temes universals: la condició humana i les seues relacions, la llibertat individual i col·lectiva, les convencions socials, mites i tradicions, la mirada crítica.

3.4. Bloc 3. Estratègies d'anàlisi, interpretació, creació i gaudi dels textos teatrals Transversal a totes les CE

- Participació en lectures expressives i lectures dramatitzades de textos.
- Interpretació d'obres dramàtiques: temes, tòpics estructures i llenguatges, informació sobre elements socioculturals, intertextualitat, relacions amb manifestacions artístiques.
- Establiment d'elements de continuïtat i de ruptura en la tradició teatral.
- Participació constructiva en converses literàries.
- Recepció de textos dramàtics: relació entre els elements i la construcció de significat.
- Establiment de la perspectiva de gènere en la recepció i en la creació de textos teatrals o de manifestacions escèniques.
- Redacció de textos crítics: ressenya i crítica teatral producció multimodal.
- Expressió raonada d'opinions personals sobre obres literàries de literatura dramàtica universal.
- Expressió raonada d'interpretacions documentades sobre diferents aspectes de la literatura dramàtica universal.
- Expressió de les emocions a través de la lectura i de la creació literàries.
- Elaboració acurada de treballs d'investigació al voltant de les obres de la literatura dramàtica universal.
- Participació constructiva i col·laborativa en tasques compartides de creació literària o en manifestacions escèniques.
- Participació constructiva i col·laborativa en intercanvis comunicatius a propòsit de la lectura d'obres de la literatura dramàtica universal.
- Sentiment de gaudi personal en la lectura autònoma d'obres de la literatura dramàtica universal.
- Establiment acurat de relacions entre els textos literaris i altres textos literaris, no literaris, o amb altres obres artístiques.

4. Situacions d'aprenentatge

En les situacions d'ensenyament i aprenentatge que es plantegen hauria d'haver una estreta complementació entre, d'una banda, la lectura guiada interpretativa de textos teatrals curts i de fragments i, d'altra, la lectura autònoma de textos complets i el visionat de la posada en escena. En el primer cas, caldria que hi haguera un acompanyament docent a peu d'aula per tal d'afinar la capacitat de lectura profunda de l'alumnat. En el cas de la lectura de llarga durada d'obres teatrals completes, es podria alternar la lectura a classe amb la lectura autònoma a casa.

Les lectures de textos teatrals haurien d'anar acompanyades d'activitats de recerca d'informació de diferents fonts acadèmiques fiables que completen la contextualització de les obres estudiades. Aquestes fonts aportarien informació sobre les condicions socials i biogràfiques que van condicionar la producció dels textos; el context cultural i estètic en què apareix l'obra; les vicissituds de la recepció de les obres en diferents moments històrics; o els contactes intertextuals entre l'obra estudiada i d'altres obres anteriors i posteriors, i amb diverses manifestacions artístiques.

Les lectures seleccionades haurien de combinar obres del cànon de la literatura dramàtica universal tradicionalment sancionat per l'acadèmia amb d'altres obres de cànon alternatiu o emergents. En tot cas, caldria incorporar la literatura teatral escrita per dones escriptores i obres destacades procedents de tradicions literàries diferents del cànon occidental.

La tria de les lectures hauria de mantenir un equilibri entre la prescripció lectora d'aquells textos que es consideren imprescindibles per a tot l'alumnat, i la possibilitat d'escollir lliurement a partir d'una llista de lectures preseleccionades pel professorat.

L'enfocament comparatista entre obres de diferents contextos culturals, diferents èpoques, diferents autors, diferents formats artístics, hauria d'estar present en les activitats d'interpretació dels textos. També s'hauria de fer atenció als processos d'intertextualitat, a les influències d'unes obres en altres obres, als processos de transformació i d'aprofitament, i als transvasaments de codis artístics.

Quant a la lectura interpretativa, podria seguir les pautes de la recepció literària centrada en el lector, de manera que s'estudiara la presència del receptor en els textos i la manera com aquests l'interpel·len i el guien en la construcció del sentit a través del procés de recepció de l'obra. En aquest sentit resulten interessants també els postulats de la resposta del lector, de manera que es podria treballar a classe al voltant de la resposta emocional que provoca l'encontre entre l'univers personal del lector i l'univers que l'obra literària presenta al receptor.

Tot aquest treball interpretatiu hauria de tenir la seua plasmació en dos nivells diferents. D'una banda, en un nivell individual: les reflexions i les respostes emocionals que provoca la lectura dels textos i el visionat de les posades en escena es podrien plasmar en textos interpretatius escrits de manera personal (assaig literari, crítica teatral, ressenya, nota de premsa, columna d'opinió). D'altra, convindria que l'experiència lectora i espectadora se socialitzara a través d'activitats de tertúlia, debat, entrevista, conversa. En aquesta línia, l'ús d'entorns comunicatius virtuals i analògics podria servir també de vehicle per a la comunicació de les experiències receptores. Fòrums de lectura, blocs personals o d'aula, xarxes socials, revistes digitals o analògiques, o premsa local, podrien ser plataformes òptimes per fer que l'alumnat compartira les seues vivències literàries.

L'intercanvi comunicatiu al voltant dels processos de recepció dels textos i dels espectacles pot adoptar diferents situacions com ara la tertúlia literària, el debat televisiu simulat amb diferents rols repartits, o bé les converses literàries en què l'alumnat pot adoptar el rol de l'autor o autora i ser entrevistat per altres alumnes. Les converses poden girar al voltant del sentit dels textos i dels espectacles, de la tesi proposada o de l'impacte de l'obra al llarg de la història.

En aquesta etapa no s'hauria de deixar de banda la investigació en el camp de les humanitats com una manera de preparar l'alumnat per als estudis superiors. Així la interpretació dels textos que deriva de les lectures i dels visionats de les posades en escena, tant guiades com autònomes, com també les activitats de recollida d'informació i d'anàlisi contextualitzador, haurien de desembocar en la realització de treballs de recerca senzills en què s'aplicaren els principis metodològics de la investigació en el camp de les humanitats i, concretament, dels estudis literaris. Aquestes activitats d'investigació es podrien concretar en l'elaboració de monografies senzilles, o bé en la preparació i en la impartició de conferències magistrals davant d'un públic. Aquestes activitats podrien tenir un caràcter interdisciplinari i involucrar altres matèries del curs.

D'altra banda, en aquesta etapa s'hauria de continuar amb l'estímul de la creació literària. Les activitats d'escriptura literària podrien prendre la forma de tallers que poden partir de la imitació dels textos estudiats. Aquestes activitats creatives, a banda d'estimular la creativitat de l'alumnat, ajuden a millorar les seues destreses comunicatives, alhora que permeten interioritzar els mecanismes formals que posen en marxa les autores i els autors dins de les convencions que marquen els diferents gèneres teatrals.

D'altra banda, la creació de textos teatrals i de paratextos (programes de mà, cartells, crítiques i ressenyes, fitxes tècniques o resums argumentals) hauria de constituir una pràctica central en la planificació d'aquesta matèria. Aquest treball s'hauria de fer de manera que s'aplicara a la pràctica

creativa tot allò que s'ha vist i analitzat en les obres teatrals estudiades. Finalment caldria que aquest aspecte de la matèria es treballara de manera coordinada amb la matèria d'Arts Escèniques.

A més de l'escriptura creativa, s'hauria de fomentar la recitació de textos, la dramatització, les representacions teatrals i, quan siga possible, el treball artístic interdisciplinari amb altres matèries del curs.

En aquesta etapa s'hauria de continuar incorporant la dimensió social de la literatura, tot incloent en la planificació didàctica la visita a biblioteques i arxius, a cases-museus d'escriptors, la participació en rutes literàries o en fires del llibre, l'assistència a presentacions de llibres, conferències, exposicions, i també a representacions teatrals, o el visionat de pel·lícules.

Finalment, l'ús del llenguatge metaliterari s'hauria d'afinar en aquesta etapa. En aquest sentit, s'hauria de continuar a partir del treball realitzat en l'etapa anterior, especialment a partir del segon cicle de l'Educació Secundària. S'hauria de tenir en compte, doncs, el domini previ dels conceptes de retòrica, poètica, narratologia, dramaturgia i la crítica literària, per a aprofundir i ampliar el seu repertori i els contextos en què s'apliquen. S'hauria de procurar sempre que l'estudi d'aquest metallenguatge no constituïra una finalitat en si mateix i que anara associat sempre a les activitats d'interpretació dels textos literaris.

Com a marc general de les situacions d'aprenentatge, amb l'objectiu d'atendre la diversitat d'interessos i necessitats de l'alumnat, s'incorporaran els principis del Disseny Universal d'Aprenentatge, assegurant-nos que no existeixen barreres que impedisquen l'accessibilitat física, cognitiva, sensorial i emocional per a garantir la seua participació i aprenentatge.

5. Criteris d'avaluació

5.1. Competència específica 1 (CE1)

Llegir, analitzar i interpretar obres clàssiques de la literatura dramàtica universal utilitzant un metallenguatge apropiat i atenent tant els elements formals com els simbòlics, i també les relacions de les obres amb els seus contextos de producció i de recepció.

5.1.1. Elaborar una interpretació personal a partir de la lectura o el visionat d'obres rellevants de la literatura dramàtica universal, a partir d'aspectes temàtics, de gènere i subgènere, i dels elements de l'estructura i de l'estil.

5.1.2. Elaborar una interpretació personal a partir de l'anàlisi d'obres teatrals rellevants de la literatura universal, atenent aspectes històrics, socials i culturals relacionats amb els contextos històrics de producció i de recepció, i a través de la cerca d'informació en fonts documentals fiables i diverses.

5.1.3. Apreciar i argumentar el valor patrimonial i la diversitat cultural que es manifesta en les obres literàries del cànion de la literatura dramàtica universal.

5.1.4. Compartir, amb acompanyament docent, les experiències de lectura interpretativa i analítica en suports diversos i utilitzant el metallenguatge literari adequat, tot relacionant les obres llegides amb la pròpia experiència biogràfica, lectora i cultural.

5.2. Competència específica 2 (CE2)

Llegir, analitzar i relacionar obres clàssiques de la literatura dramàtica universal amb altres obres literàries i artístiques de diferents èpoques, autors, gèneres i llenguatges artístics.

5.2.1. Elaborar una interpretació personal a partir de la lectura comparada d'obres rellevants de la literatura dramàtica universal, a partir de les relacions amb altres obres literàries i amb diferents tipus de manifestacions artístiques, i a través de la cerca d'informació en fonts documentals fiables i diverses.

5.2.2. Compartir, amb acompanyament docent, les experiències de lectura comparada en suports diversos i utilitzant el metallenguatge literari adequat.

5.3. Competència específica 3 (CE3)

Llegir, analitzar críticament i valorar de manera argumentada clàssics de la literatura dramàtica universal tenint en compte el sistema de valors ètics i estètics inscrits en les obres.

5.3.1. Elaborar una interpretació personal a partir de la lectura crítica d'obres rellevants de la literatura dramàtica universal, tenint en compte el sistema de valors ètics i estètics inscrits en les obres, i a través de la cerca d'informació en fonts documentals fiables i diverses.

5.3.2. Reflexionar críticament i argumentar sobre la manera com s'ha constituït el cànon de les obres de la literatura dramàtica universal.

5.3.3. Compartir, amb acompanyament docent, les experiències de lectura crítica en suports diversos i utilitzant el metallenguatge literari adequat.

5.4. Competència específica 4 (CE4)

Produir textos dramàtics i participar en espectacles teatrals de manera individual i col·lectiva, partint de models d'autores i autors de la literatura dramàtica universal.

5.4.1. Produir textos teatrals de manera individual i col·lectiva, partint de la identificació dels gèneres i dels tòpics literaris, i seguint models d'autores i d'autors rellevants de la literatura dramàtica universal.

5.4.2. Participar de manera activa, constructiva i col·laborativa en projectes d'escriptura creativa i en propostes escèniques relacionades amb les obres de la literatura dramàtica universal com a mitjà d'expressió de les vivències personals i de la pròpia visió del món.